

NICOLAE CEAUȘESCU ÎN FILATELIE ȘI NUMISMATICĂ

Cristian Scăiceanu

Abstract

The article presents how the cult of personality evolved and was reflected in philately and numismatics during the last decade of Ceaușescu's epoch. First of all, the author points out the differences between Ceaușescu's regime and that of his predecessor. Unlike Ceaușescu, Gheorghe Gheorghiu-Dej did not have stamps printed with his effigy. By describing the type of stamps, which were printed with the communist president's effigy, the author shows how the cult of personality reached its highest peak in the 1980s.

There is a common trait that, in general, communist leaders avoided putting their effigies on coins, with some exceptions: Klement Gotwald, Fidel Castro, Kim Ir Sen and Iosip Broz Tito. The author suggests that the Korean and the Yugoslavian models, quite likely, inspired the coin projects bearing Ceaușescu's effigy. However, these projects never took shape.

Cultul personalității lui Nicolae Ceaușescu a ajuns în anii '80 la forme aberante în întreaga societate românească. Și pe vremea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej exista o formă de adulare a conducătorului care poate fi interpretată ca un cult al personalității. Dar diferența față de cultul personalității practicat pe timpul lui Nicolae Ceaușescu este enormă. Așa-zisul cult al personalității al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej are accente naive și chiar ridicole¹. Cu toate că autoritățile comuniste din România nu aveau nimic în comun cu principiile spirituale care au impus interdicția de „a face chip cioplit”, în mod cu totul surprinzător, în filatelie și numismatică, ele au respectat această dogmă. Spunem surprinzător pentru că peste tot în țară apăruseră portretele unor noi idoli, cărora întreaga societate trebuia să li se închine. Și totuși, autoritățile comuniste nu au emis, până în 1985, timbre cu portretul liderilor comuniști și, mai mult decât atât, au extins regula la toate personalitățile în viață. Există totuși o excepție notabilă, în ceea ce-l privește pe Stalin, care apare de mai multe ori pe timbrele românești. În cazul lui regula a funcționat invers, în sensul că în România au fost emise timbre cu portretul „tătucului popoarelor” numai cât timp Stalin a trăit. Dar, ceea ce era cuvenit zeilor nu era permis muritorilor. Astfel, nici chiar Gh. Gheorghiu-Dej nu a beneficiat de un timbru în timpul vieții².

Referitor la Nicolae Ceaușescu, pe mărcile poștale cultul personalității s-a manifestat sub trei forme: citate din „opera” sa, programe economice inițiate de Nicolae Ceaușescu, ulterior considerate „ctitorii”, și nu în ultimul rând portretul său imprimat pe mărcile poștale, în condițiile în care personalităților în viață, așa cum am arătat mai sus, nu li se acorda acest privilegiu. În anul 1975, cu ocazia Conferinței pentru Securitate și Colaborare Europeană, care a avut loc la Helsinki, s-a emis o coliță pe care apare citatul „*Avem marea răspundere în fața popoarelor noastre, a întregii omeniri, să facem totul pentru a deschide calea unei epoci de colaborare și pace, într-o lume a dreptății și libertății sociale și naționale. Nicolae Ceaușescu*”. Un citat asemănător apare și pe colița emisă în 1980, cu ocazia Conferinței pentru Securitate și Colaborare Europeană de la Madrid: „*Adresăm un apel solemn guvernelor popoarelor Europei de a acționa cu hotărâre pentru securitatea și pacea continentului nostru. Nicolae Ceaușescu*”. Ambele mărci se înscriu într-un curent mai larg, ce domina propaganda oficială a timpului, care populariza excesiv inițiativele lui Ceaușescu privind dezarmarea și securitate mondială, deoarece liderul român visa la un premiu Nobel pentru pace.

¹ În anul 2008 la Muzeul Național de Istorie a României s-a organizat o expoziție a cultului personalității la cei doi lideri, unde, printre altele, s-au putut vedea unele din cadourile primite de Gheorghe Gheorghiu-Dej, în general foarte modeste; dedicațiile care însoțeau unele din cadouri conțin multe greșeli de ortografie, chiar numele prim-secretarului P.M.R. fiind ortografiat *Ghiorghe*, iar despărțirea în silabe le crea unele probleme celor care-i trimiteau cadouri lui Gheorghe Gheorghiu-Dej; modestia cadourilor primite de Gheorghe Gheorghiu-Dej reiese și din lista cadourilor primite cu ocazia împlinirii a 49 de ani, la 8 noiembrie 1950, unde, printre altele erau menționate: o damigeană de 10 litri de vin de Lechința și o pijama, din partea oamenilor muncii de la Fabrica „Republica” din Orașul Stalin sau o trusă de scule de precizie de la oamenii muncii din Cugir (A.N.R. - A.N.I.C., fond C. C. al P.C.R., dosar nr. 193/ 1950, passim); în 1952, cu un an înainte de moartea lui Stalin, Gheorghe Gheorghiu-Dej a cerut presei să înceteze acțiunea de proslăvire a numelui său, interzicând practic cultul personalității (Denize și Mătă 2005).

² Abia la 15 martie 1966, cu ocazia comemorării unui an de la moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, Poșta Română a emis o coliță și un timbru pentru a marca evenimentul, în timp ce U.R.S.S. emisese chiar în anul morții, în iulie 1965, o marcă poștală dedicată conducătorului român.

Cu ocazia aniversării a 20 de ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R. a apărut în 1985 o serie de mărci poștale unde sunt prezentate, sub genericul *Epoca Ceaușescu*, Transfăgărășanul, Canalul Dunăre-Marea Neagră, Metroul și irigarea terenurilor agricole. Trebuie semnalat faptul că atât Metroul, cât și Transfăgărășanul sau irigațiile au mai apărut și altă dată pe timbre, fără să fie considerate „ctitorii” prezidențiale. Sintagma *Epoca Ceaușescu* a fost inițiată de propaganda comunistă în iulie 1985, când la Muzeul de Istorie al R.S. România a fost deschisă expoziția jubiliară *Epoca Ceaușescu – bilanț de glorioase înfăptuiri socialiste și de mărețe perspective*.

În anul 1985 Nicolae Ceaușescu apare pentru prima dată pe o marcă poștală. În acel an, la 7 iunie, a fost pusă în circulație o emisiune poștală dedicată inaugurării Canalului Dunăre-Marea Neagră, cu toate că evenimentul avusese loc la 26 mai 1984, cu un an înainte. Pe colița emisiunii apare, tăind panglica inaugurală, cuplul prezidențial Elena și Nicolae Ceaușescu. Această marcă poștală, prin prezentarea soților Ceaușescu, este specifică celei mai aberante perioade a cultului personalității, când „geniul Carpaților” era însoțit în prezentările și aparițiile publice de „savantul de renume mondial”. Secretarul general al P.C.R. este prezentat de machetatorul mărcii într-o ținută muncitorească, specifică vizitelor „de lucru” pe șantiere, cu șapcă și în costum sport. Trebuie remarcată poziția capului, în semiprofil, cu o singură ureche vizibilă, fapt ce a generat multe glume în epocă, conducătorul statului fiind „într-o ureche”. Imaginea Elenei Ceaușescu reflectă foarte clar importanța locului secund pe care l-a avut în ierarhia statului comunist. Deși în același plan cu șeful statului, ea doar aplaudă când soțul ei inaugurează Canalul Dunăre-Marea Neagră, tăind panglica. În anul următor, cu ocazia aniversării a 65 de ani de la „făurirea P.C.R.” apare din nou portretul președintelui pe o marcă poștală, emisă mai mult pentru a oferi un prilej de manifestare a cultului personalității decât din considerente justificate, deoarece 65 de ani nu este o aniversare „rotundă”, iar Nicolae Ceaușescu avea doar trei ani când Constantin Argetoianu i-a arestat pe toți participanții la acel congres. Din punct de vedere imagistic, timbrul prezintă portretul oficial al conducătorului statului, în costum sobru și cu cravată. Noul portret al lui Nicolae Ceaușescu reflectă schimbarea generală, petrecută în toată țara, când tablourile oficiale, din instituții, au fost schimbate, pentru a nu mai oferi interpretări răuvoitoare privind poziția „într-o ureche”.

Seria aparițiilor prezidențiale pe mărcile poștale românești continuă în 1988, când se emite un timbru cu ocazia *aniversării a 70 de ani și a peste 55 de ani de activitate revoluționară* pentru Nicolae Ceaușescu. Portretul „marelui cărmaci” este cel oficial, folosit și la marca din 1986. Suita timbrilor reprezentative pentru cultul personalității se încheie simetric, în 1989, când Elena și Nicolae Ceaușescu apar din nou împreună pe o marcă poștală. Este vorba despre colița emisă cu ocazia aniversării a 50 de ani de la *marea demonstrație patriotică, antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939*. Imaginea coliței reprezintă portretele din tinerețe ale cuplului, scoase în prim plan, pe fundalul unei mase de demonstranți. Este cunoscut faptul că una din fotografiile demonstrației din 1939 a fost falsificată fotografic prin „implantarea” în rândul participanților a portretelor Lenuței Petrescu și Nicolae Ceaușescu. Fotografia, însă, nu putea avea o răspândire așa de mare precum o are o marcă poștală. Din acest motiv s-a luat decizia emiterii unui timbru care contribuia din plin la propagarea unor falsuri. Mai întâi se sugera că manifestația de la 1 mai 1939 ar fi fost organizată de comuniști și nu de „breslele” lucrătorilor sau chiar de tineretul național-țărănesc, după cum afirmă mai mulți istorici. Prin forța imaginilor, se încerca acreditarea ideii potrivit căreia cei doi ar fi avut o contribuție esențială la organizarea manifestației, fapt ce nu corespunde realității. Un alt motiv, avut în vedere de propaganda comunistă la emiterea acestei mărci poștale, ar fi faptul că la mitingul din 1939 s-ar fi cunoscut cei doi tineri comuniști și acest lucru ar explica toaletele relativ festive ale celor două personaje (se spune că poza lui Nicolae Ceaușescu a fost luată de pe o legitimație, iar cea a Lenuței Petrescu este de la un bal „Miss Munca”) în contradicție cu restul participanților.

Mai puțin cunoscut este faptul că, în 1984 a apărut un timbru dedicat împlinirii a 45 de ani de la *marile demonstrații antifasciste și antirăzboinice din România*, care prezintă unele diferențe față de timbrul din 1989. Desenul timbrului din 1984 reprezintă o masă de demonstranți având în prim plan un cuplu de tineri, care, însă, nu seamănă deloc cu Elena și Nicolae Ceaușescu. Timbrul cuprinde și o inscripție, „Ceaușescu-România”, menită să proiecteze demonstrația la nivelul anilor '80, când se scandau curent astfel de lozinci. Nu numai denumirea evenimentului omagiat s-a modificat din 1984 până în 1989, dar chiar și participanții, căci cuplul anonim, cu valoare simbolică din 1984, a căpătat o identitate precisă în 1989.

Se poate afirma cu certitudine că nu au existat bancnote sau monede emise cu efigia lui Nicolae Ceaușescu. A existat o tendință generală a liderilor comuniști ai epocii de a nu-și pune efigia pe monede, cu toate că până la instaurarea comunismului, în mai toate țările efigia șefului statului figureze pe monedele în

circulație. Astfel, nici Iosif Vissarionovici Stalin, nici Nikita Hrușciov și nici Leonid Brejnev nu au figurat pe monedele sovietice, cu toate că au fost liderii mondiali ai comunismului. Există însă și unele excepții, dintre care notăm pe Klement Gotwald, Fidel Castro, Kim Ir Sen și Iosip Broz Tito. Ultimii doi l-au impresionat mult pe Nicolae Ceaușescu și este posibil ca modelul coreean sau iugoslav să se fi manifestat și în numismatică, așa cum îl întâlnim și în alte domenii din *epoca Ceaușescu*. În acest sens dr. Ernest Oberländer-Târnoveanu semnalează o planșă color, executată în guașe, pe care apar cinci modele de monede românești, proiectate să fie emise în anul 1969, din argint. Moneda cu valoarea nominală de 500 lei, cu diametrul de 63 mm are pe revers bustul spre stânga al lui Nicolae Ceaușescu și textul „Președintele Consiliului de Stat”. Nu se cunoaște motivul pentru care proiectul a fost abandonat și monedele nu au mai fost emise (Oberländer-Târnoveanu și Ursachi 2005).

Mai sunt semnalate două probe ale unei monede cu valoarea nominală de 100 lei din 1984. Prima, care a făcut parte din colecția C. Ciuplea, este din argint și are efigia lui Nicolae Ceaușescu spre dreapta înconjurată de textul „Nicolae Ceaușescu Președintele Republicii Socialiste România”, iar pe revers stema R.S.R. A doua, aflată în colecția G. F. din Germania, proiectată pentru a fi pusă în circulație cu ocazia inaugurării canalului Dunăre-Marea Neagră, este din tombac sau bronz, are efigia din față, înconjurată de același text, iar pe revers este ecluza de la Cernavodă și textul „Inaugurarea canalului Dunăre-Marea Neagră – 1984”. Emiterea acestei ultime monede ar fi fost o dublă premieră în numismatica comunistă românească: prima piesă cu efigia lui Nicolae Ceaușescu și prima monedă jubiliară. Însă, până la găsirea în arhiva Băncii Naționale a României a documentelor care să lămurească condițiile în care ar fi putut să fie emise cele două monede, statutul probelor semnalate rămâne incert.

Bibliografie

Denize și Măță 2005 – E. Denize, C. Măță, *România comunistă. Statul și propaganda. 1948-1953*, Târgoviște, 2005, 153.

Oberländer-Târnoveanu și Ursachi, 2005 – E. Oberländer-Târnoveanu, Șt. Ursachi, *Proiectul necunoscut al unor monede românești din metal prețios în 1969*, în Muzeul Național, 15, 2005, 439-449, <http://romaniancoins.org/ro>

A. N. R.- A. N. I. C., fond C. C. al P. C. R., dosar nr. 193/ 1950.

Explicația figurilor

Fig. 1. Marcă poștală, emisă în 1984, dedicată împlinirii a „45 de ani de la marile demonstrații antifasciste și antirăzboinice din România”.

Fig. 2-5. Mărci poștale pe care este reprezentat Nicolae Ceaușescu.

Fig. 6. Proiect de monedă cu efigia lui Nicolae Ceaușescu.

Captions

Fig. 1. Stamp, issued in 1984, dedicated to the 45th anniversary of the “Great protest against Fascism and the War”.

Fig. 2-5. Stamps on which Nicolae Ceaușescu is represented.

Fig. 6. Coin project with Nicolae Ceaușescu's effigy.

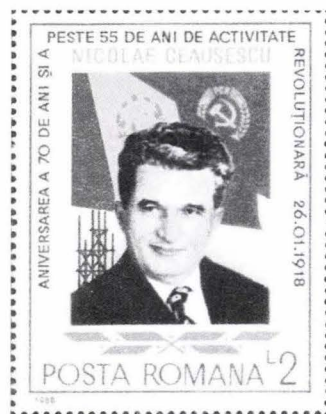
1

2

3

4

5

6